

ותלמוד
"תוספת תנאים"
לעשרות רצונך
בלבב שלם

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פתח תקוה ירושלים תשס"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייזר שליט"א

172

פרשת ויקרא תש"פ

מדיני פסח בשעת הסכנה

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

חמץ של לגוי

ט. חמץ של גוי הנמצא ברשות ישראל ואין הישראל חייב באחריותו, אין הישראל עובר עליו בבל יראה ובל ימצא שהרי אינו שלו (מ"ב סי' ת"מ סק"א), אלא יש חשש שמא יבוא ישראל לאכלו בפסח, ולכן מדרבנן צריך לעשות מחיצה גבוהה טפחים בינו ובין החמץ כדי שלא ישכח ואכלנו (ש"ע סי' ת"מ ס"ב) מאחר שהוא רגיל בו כל השנה (מ"ב סק"ג).

מכירת חמץ לגוי

י. מותר למכור חמץ לגוי כשהוא בקנין גמור אע"פ שאחרי הפסח הישראל יקנה החמץ שוב מהנכרי (ש"ע סי' תמ"ח ס"ג), וי"א דמותר להשאיר החמץ בבית ישראל ע"י מחיצה של טפחים (חק יעקב סי' תמ"ח), ויש מחמירים וס"ל דכשם הישראל חמץ לגוי לא מהני מחיצה של טפחים (הובא במ"ב שם סק"ב).

יא. כשיש הרבה חמץ בבית ישראל, התירו הפוסקים שאינו צריכים להוציא החמץ מביתו אלא יכול למכור (מ"ב שם) או להשכיר (מ"ב סק"ט) מקום של החמץ לגוי ויסגור החדר והוי כמו שהחמץ נמצא מחוץ לביתו, מ"מ אין מקיימים בזה מצות 'תשביתו'.

יב. גם יכול לשים החמץ בארון ולסגור הארון עם סלוייפ/סקוטש או חוט ולרשום עליו עם מדבקה וכדומה שהוא מכור לגוי.

מכירת חמץ אצל רב

יג. על פי זה נהגו רוב כלל ישראל לסדר מכירת חמץ אצל רב לפני פסח, אלא שיש חילוקי מנהגים בזה. יש שנוהגים אף למכור חמץ גמור, יש שנוהגים למכור רק יין שרף, וויסקי [whiskey] וכדומה או שאר מאכלים יקרי ערך, יש שמבערים כל החמץ מביתם ואע"פ מסדרים מכירת חמץ אצל רב ליתר שאת לוודא ולהרחיק עצמם מאיסור וחשש איסור חמץ.

יד. **מכירת חמץ גמור.** גם אדם שמנהגו בדרך כלל לא לכלול במכירה חמץ גמור משום חששות שמא לא נעשה כראוי, מ"מ השנה [תש"פ] שנמצאים בשעת הדחק, ולא יודעים מה יולד יום ויתכן שיהיה מחסור כללי במזון לאחר פסח, או הגבלות בנגישות לחנויות, אדם שחושש וירא מפני המצב שלאחר פסח, וכן מי שמוגבל לאכול מאכלים מיוחדים בשביל בריאותו וירא שמא יחסר לו מאכלים אלו לאחר הפסח, מותר לכתחילה להשאיר מוצרי חמץ שיש כבר בבית, אפילו חמץ גמור, ולכלול אותם במכירה עם הרב, ולסגור המקום ולסמן המקום כראוי שהוא מכור לגוי, ולא צריכים התרת נדרים מאחר שהוא שעת הדחק ואופן עראי (פוסקי זמנינו).

טו. **לקנות חמץ כדי להשאירו.** אבל אין לקנות חמץ קודם פסח בכוונה שיהיה לו לאחר פסח, אכן אם יודע שיצטרך להיכנס לבידוד לאחר פסח, כגון אדם שחוזר לא"י לאחר פסח וחושש שמא יצטרך להיכנס לבידוד עם בואו ארצה ולא יהיה לו מי שיוכל לקנות דברים עבורו, יכול לכתחילה לקנות גם קודם פסח ולכלול במכירת חמץ (מ"ר בעל שבת הקהתי).

טז. **הרשאה וקנין.** בדרך כלל נוהגים לסדר מכירת חמץ שנכנסים לרב וממנים אותו שליח למכור חמץ וחותרים על שטר הרשאה עם קנין סודר וכדומה (שדי חמד מערכת חמץ ומצה סי' ט' סק"ז ד"ה ולפי).

יז. **מכירה דרך הטלפון או אימייל.** מ"מ אם אי אפשר להגיע לרב בעצמו, יכול למנות הרב שליח דרך הטלפון שהרי מעיקר הדין אין צורך בקנין למינוי שליחות (ש"ע ח"מ סי' קצ"ב ס"א), ולכן השנה שיש קושי להגיע לרב עקב בידוד או איסור להסתובב בין אנשים, אפשר לסדר המכירה דרך הטלפון (הגר"ש"א הגר"ץ קרליץ סידור פסח כהלכתו פ"א הע' 25), דרך הפקס או ע"י אימייל וכדומה, והשכר טירחא של הרב יכול וראוי לסדר בהזדמנות אחרת...

מצב השעה

א. **כולם בבית.** רוב העולם נמצאים כעת בשעת סכנה, ובני אדם מוגבלים ביציאתם ממקום שהיותם ומוזהרים להיות בבידוד או עכ"פ בעיקר בביתם, ובבאים עלינו הימים לקראת הפסח, כלל ישראל נמצאים בזמן שבהרבה מקרים, הכנתם לימי פסח גם הם מוגבלים, מפאת שהחיידקים ובתי הספר סגרו דלתיהם וכל הילדים נמצאים בבית. בתי מדרש, הכוללים, ישיבות ומקומות עבודה נעלו שעריהם וכולם נמצאים בבית.

ב. **אין רגילים בעשיית הפסח.** וכן מפאת שיטתם זוגות צעירים שפתאום מוצאים את עצמם שעושים הפסח בפעם ראשונה בלי זמן להכין עצמם לזה באופן הפרקטי ופסיכולוגי, או זקנים שכבר מזמן מתארחים אצל ילדיהם ועכשיו שוב עושים הפסח לעצמם.

ג. **קולות דפסה.** בדרך כלל נוהגים להחמיר בכל מיני חומרות משום 'חומרא דפסח', מפני שחמץ הוא איסור כרת, ורגיל בו כל השנה, ולכן מי שיכול להמשיך בדרך זה, ימשיך כמנהגו, מ"מ בשעת הסכנה ובעת הדחק ולאור המצב ובאופן שא"א להקפיד על כל דבר, וכן באופן שהחומרות מכבידות על האדם נפשית כך שקשה להישאר בבידוד למשך זמן ובאותו זמן גם להקפיד על כל דבר, אפשר להקל בכמה דינים שהם רק חומרות ולא מעיקר הדין וכיבואר, שהרי שמחת יו"ט הוא גם מצוה מן התורה.

ד. **התרת נדרים.** ויש לציין שבאופן שמקילים באיזה חומרא שנה זו עקב המצב, אין צורך בעשיית התרת נדרים, והטעם משום שהוא שעת הדחק והוא רק באופן עראי [ואם נהגו ללכת לבית מלון כל שנה, גם אינם צריכים התרה...]

ה. **להסביר לילדים.** כשמקילים איזה קולא השנה, כדאי להסביר ולהדגיש לבני המשפחה שהוא קולא רק לשנה זו עקב המצב, כדי שלא ילמדו מזה לשנים אחרות.

כמה כללי איסור חמץ

בל יראה - מן התורה

ו. התורה כתבה "לא יראה לך חמץ וכו'" (שמות י"ג ז), ודרשו חז"ל 'שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה', דהיינו, מן התורה, כל שהחמץ אינו שלך אינם עוברים בלאו ד'בל יראה'.

ז. **ביטול חמץ.** ולכן כל שמבטלים החמץ ערב פסח ואומרים הנוסח 'כל חמירא וכו' ומבטלים מה שאומרים (רמ"א סי' תל"ד ס"ב ומ"ב סק"ט), הרי החמץ נהיה הפקר וכבר אינו שלו, ולכן אפילו אם הבית מלא חמץ כגון לחם ובייגלאך וכדומה, מן התורה כבר אינם עוברים עליו כלל 'בל יראה ובל ימצא' (מ"ב סי' תל"א סק"ב).

בל יראה - מדרבנן

ח. אע"פ שמן התורה די לבטל החמץ כנ"ל, מ"מ חששו חכמים שמא כשהפקיר את חמצו לא היו פיו ולבו שוין ובאמת חס על חמצו, בפרט כשיש לו הרבה, וכן שמא משום שהוא רגיל בחמץ כל השנה, יבוא בפסח לאכול מחמץ שיש ברשותו, לכן תיקנו חז"ל שהוא גם צריך לבדוק הבית מחמץ ולבערו, אבל עכ"פ יוצא שכל נקיון הפסח לבער החמץ מכל וכל הוא רק דין דרבנן (מ"ב סי' תל"א סק"ב).

חברי חוקי חיים יקבלו בקרוב קובץ גליונות על הלכות פסח מכל הגליונות שיצאו עד היום. לפרטים נוספים ולהצטרפות נא ליצור קשר במייל: Paskenshtibel@gmail.com

יח. למכור מקום להיפטר מבדיקה. אפשר גם לסדר מכירת חמץ כדי להיפטר מחיוב בדיקת חמץ וממילא אין צורך לנקות אותן מקומות כלל, וזה עצה למי שלא הצליח או אינו יכול לנקות מקום או דבר מסויים, שיכול לכלול אותם במכירה ואז אין צריכים לעשות שום דבר, אפילו כשידוע שיש שם חמץ גמור.

נקיון לפסח

יט. ההלכות אלו לגבי נקיון לפסח הם נכונים כל שנה ולא רק לשנה זו שהוא שעת הסכנה.

רק חמץ

כ. נקיון אביב [spring cleaning]. יש טעות של נשים וחושבות שצריכות לנקות הבית בסגנון של נקיון אביב בתקופה זו, וחבל שהן בוחרות הזמן הכי טרוד בשנה דהיינו ערב פסח לעשות את זה, והחלפת מבחר הבגדים לבגדי עונת קיץ יכול להמתין עד אחרי פסח, וכן ניקוי וילנות [curtains] ונברשות [שיל"ר/לוסטער - chandelier] יכולים לעשות שהילדים חוזרים לבית ספר.

כא. אבק וכורי עכביש. הנשים צריכות לדעת שאבק [dust] וכורי עכביש [spider webs] אינם חמץ (ד"ע).

שיעור חמץ שמחפשים עליו

כב. איסור אכילה. שיעור חמץ שחייבים עליו כרת באכילתו הוא שיעור כזית, אמנם גם פחות מכזית אסור באכילה מן התורה מדין חצי שיעור, אמנם חכמים אסרו גם משהו, ואפילו אם נתערב בתערובת ונתבטל בששים, מ"מ מדרבנן אסור במשהו ואפילו באלף לא בטל.

כג. ולכן כשמנסים מקומות שבאים במגע עם אוכל של פסח כגון במטבח שמכניסים שם אוכל, ארונות של מטבח ששם מחזיקים האוכל של פסח, וכן מקרר וכדומה, צריכים לנקות אותם היטב שלא ישאר אפילו פירורים.

כד. איסור 'בל יראה ובל ימצא'. שיעור חמץ שעוברים עליו 'בל יראה ובל ימצא' מן התורה הוא שיעור כזית, אמנם כשיש חמץ פחות מכזית, נחלקו הפוסקים אם יש חיוב לבערו, יש שמקילים וס"ל שאין חיוב לבער (הובא במ"ב סי' תמ"ב סק"ג, שער הציצין סי' תנ"ט סקמ"ח).

כה. אבל יש מחמירים וס"ל שגם פחות מכזית חייבים לבערו קודם פסח, יש הס"ל שהוא חיוב מן התורה מדין חצי שיעור (שו"ת חכם צבי סי' פ"ו, חזו"א אור"ח סי' קט"ז סק"ג) [עכ"פ כשלא ביטל החמץ, דאם ביטל החמץ בין כך חיוב הביעור הוא רק מדרבנן כדלעיל (אות ז)], ויש הס"ל שהוא רק חיוב מדרבנן מחשש שמא יבוא לאכלו (שו"ע הגר"ז סכ"ח, מג"א סי' תמ"ד סק"ד).

כו. אמנם גם אלו הס"ל שגם פחות מכזית מחייב בביעור היינו דוקא כשראו לאכילה קצת אבל אם היה מטונף קצת אינו צריך לבער לכו"ע (מ"ב שם), וכן סוג חמץ שאף פעם לא היה בא לאכלו אינו חייב לבערו, ולכן פירורים המונחים בארץ או במקום מטונף שלא היה מגביהם לאכלם, או כלוך חמץ הדבוק בקיריות או במקום אחר אין צריך לבערם.

כז. גירוד הכתלים והכסאות. נהגו לגרד הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ ויש להם על מה שיסמכו (שו"ע סי' תמ"ב ס"ו), דהיינו שמעיקר הדין לא צריכים לגרד מאחר שאף פעם לא יבואו לאכלו והוא פחות מכזית כנ"ל, מ"מ אין ללעוג על אלו שעושים כן לומר שהוא מנהג שטות וחומרא יתירא שהרי יש להם סמך מן הירושלמי (מ"ב שם סק"ח), מ"מ מאידך גיסא, כשזה גורם ללחץ יתר גם לא צריכים לעשות כן.

כלים

כח. כלים של חמץ. פעם היו משתמשים בכלים של חמץ גם לפסח ולכן היו צריכים לגרד ולנקות הכלים היטב שלא ישאר אפילו משהו, אבל היום שלרוב הציבור יש כלים מיוחדים לפסח, אין צורך לנקות אותם כדי שלא יעבור עליהם בבל יראה ובל ימצא, שהרי בדרך כלל אין בתוכם שיעור כזית, וגם לא יבואו לאכול החמץ הנמצא בהם.

כט. ולכן כלים משתמשים בהם בחמץ ואין משתמשים בהם בפסח, כגון 'מיקסר' שמכניסים בו עיסה, נפה, כלי ליש, סיר של טשולענט, תנור של חמץ וכדומה אפשר לסגור אותם בארון במטבח ולא להשתמש בהן, וליתר שאת יכול לכלול אותם במכירת חמץ ולסמן על הארון שהוא 'מכור לגוי' ואין צריכים לקחת שעות על גבי שעות לנקותם ולגרד אותם כלל.

ל. וכן מדף [shelf] אחד בתוך ארון כלים שמחובר לבית אפשר להשכיר לגוי, ואז לא צריכים לנקות אותו כלל, ורק צריכים לכסות כל המדף עם משהו כמו נייר, ולכתוב עליו שהוא מכור לגוי (הגר"ז קרליץ, חוט שני פסח פ"ח עמ' ק"ז).

מכירת חמץ - שיעשה ע"י בד"ץ 'העדה החרדית'

בימים אלו אפשר לסדר מכירת חמץ בזמני קבלת הקהל 'בחדר הוראה'

חדש: לאור המצב הקשה, סדרנו אפשרות לסדר מכירת חמץ

דרך הטלפון או אימייל [ע"פ מש"כ אות י"ז]

מספרי טלפון: 052 761 3611 / 053 319 7409

לבקשת טופס דרך אימייל: paskenshtibel@gmail.com

ארונות בגדים

לא. של מבוגרים. ארונות בגדים של מבוגרים בדרך כלל מוגדרים כמקום שאין מכניסים בו חמץ ולכן אין צורך לנקותם או לעשות שם בדיקת חמץ, וכן הוא לגבי ארונות מצעים ומגבות [linen and towel cupboard], אמנם ארון של מגבות יד או מגבות מטבח חייב בבדיקה.

לב. של ילדים. ארונות בגדים של ילדים וצעצועים הם מקומות שמכניסים שם חמץ וצריך לבדקם לחמץ (מ"ב סי' תל"ג סק"ט).

צעצועים

לג. צעצועים שאינו רוצה להשתמש בהם בפסח, אפשר להניחם בארון ולמכור את החמץ שעליהם לגוי ואינו צריך לטרוח לנקותם.

לד. צעצועים שרוצים להשתמש בהם בפסח, אפשר לבדקם לראות אם יש ביניהם חתיכת חמץ שאולי ילד ימצאם ויאכלם כגון ביסקוויט או פרעצל, אבל אין חיוב לגרד אותם כדי להוריד כל לכלוך בחשש שמא הוא חמץ.

לה. צעצועים אפשר לנקותם ניקוי יסודי ע"י שנותנים אותם בתוך שקית רשת בתוך 'מכונת כביסה' או שרייה בתוך אמבטיה עם סבון, ואם לא עברו ניקוי יסודי לא יתנם לילדים לשחק איתם ליד שלחן שאוכלים שם בפסח, אבל מותר לילדים לשחק איתם על הרצפה.

מדיני פסח

מצות מכונה

לו. ידוע מה שנחלקו גדולי הפוסקים לענין מצות מכונה אם יוצאים בהם ידי מצות מצוה משום לשמה ואין כאן מקומו, מ"מ מי שבדרך כלל אינו אוכל מצות מכונה ונקלע למצב שאין לו מצות עקב מחסור שיכול להיווצר השנה עקב המצב העולמי, יכול הוא לאכול מצות מכונה לסעודות של י"ט כשנאפו תחת השגחה מעולה וכשרים לפסח ואינו צריך התרת נדרים, ומ"מ ישתדל לאכול מצות עבודת יד כמנהגו לכל הפחות לליל הסדר שאז יש צורך במצות מצוה לשמה.

לז. אמנם אלו שהולכים בעקבות הדברי חיים שכתב על מצות מכונה שהם חמץ גמור, לדעתו אין להקל על זה כלל אפילו באופן שאין לו מצות אחרים, על אף שלגבי איסור חמץ שעבר עליו הפסח, גם לדעתו מקילים בזה (נטעי גבריאל).

חומרות שונות שנוהגים בהן

לח. אכילה אצל אחרים - מישע"ן. הרבה נוהגים בפסח לא לאכול אצל אחרים משום חומרא דפסח, מ"מ מי שנמצא במצב שקשה עליו לעשות הפסח ולהכין כל הסעודות מפני שאינו רגיל בזה, יכול השנה עקב המצב לכתחילה לאכול אוכל שהכינו אחרים יראי שמים המדקדקים.

לט. מאכלים מיוצרים. יש הרבה שאינם אוכלים מאכלים מיוצרים במפעלים ברמות שונות של תהליך ייצור, והשנה, מי שנמצא במצב שקשה לו להכין כל דבר בעצמו יכול להקל ולקנות מוצרים מיוצרים בהכשר מעולה בדברים בסיסיים הנצרכים לו, וכשהשתמש בהם לא צריך להכשיר כליו לשנה אחרת, אבל מותרות כגון סוכריות, שוקולד, מרשמלו וכדומה שבדרך כלל אינו קונה, גם השנה לא יקל בזה.

פלטת חשמלית

מ. מי שאין לו פלטה חשמלית מיוחדת לפסח, יכול להשתמש בשל חמץ ע"י שמנקים אותו היטב עם חומר ניקוי, ואז מכסים אותו עם נייר אלומיניום עבה.

מפות, מגבות מטבח

מא. מי שאין לו מפה מיוחדת לפסח, יכול להשתמש במפה של כל השנה אחרי שכיבס אותה במכונת כביסה עם אבקת כביסה (ע"פ רמ"א סי' תמ"ב ס"א), כל שכן כשמכסים את המפה עם מפה של פלסטיק מעליו, וכן מגבות כלים אפשר להשתמש בשל כל השנה אחרי כיבוס כנ"ל.

סיום ערב פסח דרך הטלפון

מב. השנה יתכן שיהיו הרבה בכורים מוגבלים להגיע לבית הכנסת כדי להשתתף בסיום כדי שלא יצטרכו לצום, ודנו הפוסקים אם אפשר לשמוע לסיום דרך הטלפון כדי להיפטר מצום, ומ"מ השנה שהוא שעת הדחק אפשר להקל ולסמוך ע"י כשאין אפשרות אחרת (שו"ת משנת יוסף ח"ז סי' פ"ג), ומ"מ עדיף אם יכול לאכול משהו ממי שעשה הסיום (מ"ר בעל שבת הקהתי).

גליון זה נתרם לעילוי נשמת הנניד והנכבד הרה"ח
המפואר מו"ה ר' זאב הכהן שטערן זצ"ל
ב"ר משה הכהן - נפטר כ"ה אדר ה"ש

כוס תנחומין שלוחה בזאת למע"כ בנו הגאון
ר' שרגא דוד יחזקאל הכהן שטערן שליט"א
רב דקהל 'אהל משה' לונדון
ולכל המשפחה הנכבדה

"המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים"
שנשמע ונתבשר רק בשורות טובות ישועות רפואות ונחמות